

Un studiu ni-l prezintă pe *Protopopul martir Aurel Munteanu – model de cleric și patriot*, fost membru al delegației ASTRA care va semna actul unirii Transilvaniei cu Țara. El a fost ucis fără milă, în chip barbar, la 10 septembrie 1940, de către un grup de hortysti.

Două studii sunt consacrate unei personalități de seamă a Țării Năsăudului: *Protoiereul astrict Grigore Pletosu – cleric și cărturar năsăudean și Activitatea pastoral-misionară și catehetică a lui Grigore Pletosu la Gimnaziul Grăniceresc Năsăudean în perioada 1880-1900*. Din păcate, spune autorul, viața și personalitatea protoiereului Grigore Pletosu (1848-1934) sunt insuficient reliefate și valorificate astăzi. Grigore Pletosu a fost unul dintre conducătorii societății de lectură *Virtus Romana Rediviva*, a fost profesorul și mentorul viitorului patriarh Miron Cristea, al viitorului mitropolit Nicolae Bălan, al poetului George Coșbuc; a fost primul critic literar al operei lui George Coșbuc.

S-a remarcat ca un preot de mare valoare și ca un patriot înflăcărat, învrednicindu-se de titlul de „apostol al Bisericii dreptmăritoare”.

Ultimul studiu publicat în acest volum de domnul Morariu ne înfățișează suferințele îndurate de preoți și de credincioșii Bisericii Ortodoxe Române din Maramureș în anii terorii hortyste, septembrie 1940 – octombrie 1944 (*Biserica Ortodoxă din Maramureș în timpul ocupației hortyste*).

Punînd capăt acestor note de lectură, nu uităm să amintim cele 436 de note de subsol (care ocupă aproape jumătate din spațiul cărții) și bogata bibliografie (249 de titluri: izvoare din arhive, dicționare și enciclopedii, volume auxiliare, studii și articole), care dovedesc acribia, exigența și conștiinciozitatea autorului.

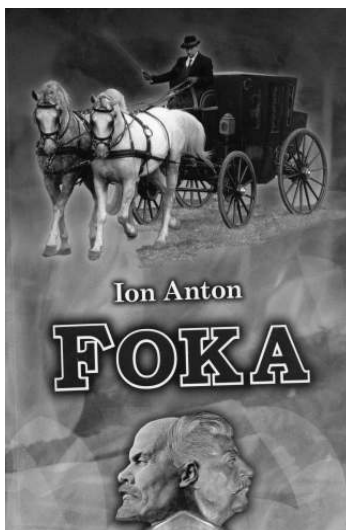
Îl felicităm pe domnul Morariu și-i urăm *ad maiorem gloriam*.

Nicolae BUSUIOC

PĂTIMIRILE UNUI NEAM

Sunt cărți ai căror autori gîndesc textul dintr-un accentuat unghi al analizei istorico-psihologice în ideea relevării cotei de tragism existențial care se intersectează cu contextul istorico-geografic în sine. Un asemenea scriitor este Ion Anton, membru al breslelor scriitoricești din Basarabia și România, redactorul-șef al cunoscutului săptămînal „Florile Dalbe” din Chișinău. Născut în 1950 în localitatea Ghelăuza, Strășeni, a devenit cunoscut în lumea literară prin cele 20 de volume scrise pînă acum, dintre ele remarcîndu-se mai ales romanele-cronică, cu o „pînză epică” care oglindește frămîntatele perioade istorice ale Basarabiei. Primesc de la Ion Anton romanul său *Foka* (Ed. Silvius Libris, Chișinău, 2012), cu un autograf care mă onorează, pe moment neîndrăznind să-l întreb ce reprezintă titlul acesta, ce semnificație o fi ascunzînd, ce enigmă mistică sau exotică o fi pitită în litera *k* din mijlocul numelui. Nu m-am grăbit să citesc cartea, încît cu o întîrziere nepermisă am aflat răspunsul la nedumerirea-mi firească. Este un amănunt pînă la urmă lipsit de importanță, mult mai însemnat era pentru mine fundalul

moral general-uman pe care se proiectează evenimente și destine prinse în viforul istoriei crunte. Oricît de mult s-ar scrie pe această temă, oricîte informații și argumente vor apărea despre tragice episoade ale sufletului românesc de dincolo de Prut, despre viața și trăirile celor deportați și suferinzi, și tot nu am înțelege pe deplin de ce a fost nevoie de această cumplită „saga basarabeană”.

De la primele pagini facem cunoștință cu universul rural al Ghelăuzei (Ghelăuza răzășească, cum o numește autorul), un univers respectabil prin principiile morale tratate cu sfințenie de membrii comunității, dar care, sub regimul sovietic, devine unul cu grave devieri de la cadrul moral, un fel de a doua Siberie. Ion Anton își scrie romanul-epopee cu forța unei narațiuni tulburătoare prin semnificații și reflecții, prin legătura pe care o face între istorie și evenimentele actualității. Nichita Donică, personajul principal al romanului (înțeleptul satului), e Eul-narator, care „face numeroase incursiuni în istoria îndepărtată – tragică, dacică, medievală, și în cea a prezentului trăit, chiar de ghelăuzeni, integrați în Țară, apoi dezuniți și

făcuți să suporte teroarea istoriei, procesele de ștergere a identității românești, deportările, foametea, colectivizarea, acțiunile de deznaționalizare, mankurtizare” (Mihai Cimpoi). Memorialistul se ghidează după un plan gândit pe trei paliere – documentar, sentimental și existențial-reflexiv – încât cititorul își desfășoară lectura urmărind drumul care leagă lumea din habitatul concret, cu trăirile nefaste ale vieții, de lumea abstractă a moralei și a gândirii intelectuale. Prin această teribilă înlănțuire proiectată prin știința și talentul autorului se ajunge ca narațiunea romanului să fie mereu fixată pe „contrapunctări ale normalității/anormalității”.

Este ușor să privești de la distanță, eventual să și apreciezi o istorie care a bulversat lumea morală, cu atât mai mult este inadmisibilă judecata unora de a minimaliza consecințele unui regim feroce asupra sentimentului de identitate și de proprietate în Basarabia ocupată atâta timp. „Anihilarea de către regimul sovietic a acestor drepturi firești n-a avut de fapt efectul scontat, ci a condus la apariția unui alt fenomen, mult mai periculos, mult mai devastator în plan social: egoismul ca *modus-vivendi*” (Iurie Colesnic). Volumul este structurat în două mari părți: „Înainte de a mă naște”, cu incitante meditații despre salvarea ca iluzie, curaj, înțelepciune și suferință, și „După nașterea mea”, cu mărturisiri, dialoguri și evocări din care impresionante sunt mai ales capitolele „Sora din Georgia”, „Răvaș din Siberia”, „Lacrima”, „Simbolul Foka” și „Dorul și durerea

sfârșitului”. Într-o scurtă adnotare este evidențiată ideea că acțiunea acestui roman ar fi putut fi plasată în oricare dintre satele basarabene, pentru că toate au fost supuse acelorași tragedii, acelorași persecuții de-a dreptul inumane, acelorași inimaginabile evenimente dintr-o istorie la fel de inimaginabilă. „Printre înghițiturile de izvor, bunicul Nichita (Donică, n.n.), conu agronom de cîndva, îmi povestește viața retrăind-o. Dar nu știu de ce, și-o povestește și și-o retrăiește la plural, de parcă viața omului n-ar fi singulară, ci comună”, mărturisește autorul într-un final.

Și de ce *Foka*? O întruchipare simbolică în care locuiește și sfântul și păcătosul. De la cei doi sfinți Foca emblematici, care binecuvîntau ghelăuzenii moral și spiritual, la forța satanică a lui Fokin, adică la influența malefică a celei de a doua Siberii, cu neantul ei moral. Paul Goma constată că „Foka aceasta înseamnă mai mult o stare de lucruri decît un nume de personaj...” și că „românii basarabeni au supraviețuit nu atât datorită mucenicilor care au fost deportați, pe nedrept, acolo, în Siberia, ci grație celor care au înfruntat cu demnitate și răbdare de sfinți Siberia adusă în Basarabia”.

Ion Anton scrie un roman-epopee memorabil, în maniera unei spovedanii, mereu în căutarea și explicarea adevărului istoric, adevăr care trebuie cunoscut și nu dat uitării.

Constantin MĂNUȚĂ

MEDALISTICA – PASIUNEA DE-O VIAȚĂ A PROFESORULUI ANDONE CUMPĂTESCU

Profesorul Andone Cumpătescu este un cercetător pasionat de medalistică și numismatică și alături de profesia de dascăl și-a dedicat întreaga viață pasiunii sale, scoțînd la lumină opere importante și valoroase în acest domeniu.

Pasiunea pentru medalistică datează din jurul anului 1968, iar din 1971 este membru al Societății Numismatice Române.

A publicat numeroase articole de medalistică în presa ieșeană și centrală și este autorul următoarelor volume: *Personalități ale Iașului în imagini medalistice*, 2002, *O istorie a Iașului în imagini medalistice*, 2005, *Rafaila, Schiță monografică ilustrată*, 2007, *Pagini ilustrate din istoria Școlii Rafaila*, 2009, *Alma Mater Iassiensis în imagini medalistice*, 2010, *Învățătoarea Luiza Zavloschi, prima femeie primar*

din România, 2011, iar acum *O istorie a literaturii române în imagini medalistice* (Editura Timpul, Iași, 2013, 172 p.).

Lucrarea *O istorie a literaturii române în imagini medalistice*, debutează cu un *Argument*, din care extragem următorul citat: „Originalitatea demersului nostru constă în faptul că, pentru prima dată, medalile care au drept obiect de reflectare chipuri și valori create de scriitorii români sunt grupate între copertile unei cărți și, implicit, medalistica este pusă să slujească receptării literaturii în beneficiul aspirațiilor spre frumos ca imagine, înțelegere și reprezentare”.

Se disting, în mod firesc, am zice, exponatele și comentariile dedicate poetului nostru național, Mihai Eminescu, despre care aflăm: „Mihai Eminescu a constituit de timpuriu temă predilectă de reflectare pentru artiștii din diverse domenii ale artelor plastice.